

VOLLE POT

- Een samenwerking tussen Milieuzorg op School (MOS) en De Vieze Gasten -

Mong Rosseel en Filip De Fleurquin gaan als onvervalste Blues Brothers op stap. Ge zijt van 't milieu of ge zijt niet van 't milieu!

Terwijl hele horden de solden bestormen, met de goedkoopste tickets naar de zon of de kunstsneeuw vliegen en overal waar ze gepasseerd zijn een voetafdruk achterlaten waar zelfs Pantagruel jaloers op zou geweest zijn...

Terwijl dat gebeurt, zijn er gelukkig steeds meer mensen die beseffen dat we de rekening gepresenteerd zullen krijgen en dat het een grote zal zijn en dat verdomme nog aan toe de sukkelaars, de kansarmen, de arme mensen uit het zuiden, die met hun blote voeten op de harde grond zelfs helemaal geen spoor achterlaten, dat het verdomme nog aan toe wel eens die mensen zouden kunnen zijn die als eerste de volle pot zullen betalen voor onze verkwisting waar ze nota bene niet eens van meegeprofiteerd hebben...

Je zag de voorstelling 'VOLLE POT' en hopelijk heb je ervan genoten. In deze bundel gaan we wat dieper in op een aantal thema's die erin aan bod komen.

1. de ecologische voetafdruk
2. de verbondenheid tussen milieuproblemen en noord-zuid-verhoudingen
3. het spanningsveld tussen tewerkstelling/economische groei enerzijds en milieuzorg anderzijds

De ecologische voetafdruk

Twee Canadese wetenschappers, Rees & Wackernagel, ontwikkelden een maat of indicator voor de mate waarin we het milieu belasten: de **ecologische voetafdruk**¹. Deze geeft de hoeveelheid grond weer die iemand gebruikt om te kunnen leven. Voor alles wat we consumeren en voor al het afval dat we veroorzaken, kunnen we berekenen hoeveel land er nodig is om dat te produceren of te verwerken. Bijvoorbeeld:

- voor 1 liter benzine is er 11,6 m² land nodig
- voor 1 kilo biologisch rundvlees is er 261,0 m² land nodig
- voor 1 kilo wit papier is er 20,8 m² land nodig

Iedereen doet elke dag heel wat dingen om in zijn behoeften te voorzien. We hebben behoefte aan voeding, hygiëne, beschutting, mobiliteit... Daarom moeten we eten, ons wassen, ons kleden, ons verplaatsen... Om deze **behoefte** te bevredigen, maken we gebruik van de planeet waarop we leven. We gebruiken de aarde om voedsel te verbouwen, om drinkwater te produceren, om katoen te kweken, om naar olie te boren...

We beschikken echter maar over **1 wereldbol**, en die is niet oneindig. Er zijn grenzen aan wat we van de aarde kunnen gebruiken: er is maar een beperkte hoeveelheid landbouwgrond, olie- en watervoorraden kunnen uitgeput geraken, de lucht die we inademen kan vervuild raken... Bovendien leven we hier met zeer velen. Er wonen op dit moment **meer dan 6 miljard mensen** op onze planeet. We kunnen dus niet al het voedsel, de olie, het water... voor onszelf houden. We moeten het delen met de miljarden andere mensen op de wereld.

Wanneer we de beschikbare gronden van onze planeet op een eerlijke manier verdelen over alle inwoners én daarbij ook voldoende oppervlakte voorbehouden voor het instandhouden van de biodiversiteit, dan is er een voetafdruk van 1,6 hectare per persoon beschikbaar om van te leven. Dit noemen we het **eerlijk aardeaandeel**.

Een eerlijke ecologische voetafdruk per persoon is dus 1,6 ha. Schat hoe groot de gemiddelde voetafdruk van de inwoners van volgende landen is.

¹ www.voetafdruk.be en www.ecolife.be

Land	Mijn schatting	Ecologische voetafdruk
België	_____ ha	_____ ha
Nigeria	_____ ha	_____ ha
Verenigde Staten	_____ ha	_____ ha
India	_____ ha	_____ ha

Dit maakt duidelijk dat niet elk land en niet ieder individu evenveel bijdraagt aan de milieuproblemen waarmee we onze planeet opzadelen. Het zijn de rijke landen in het Noorden die 'op (te) grote voet leven'. Mocht elke aardbewoner leven zoals wij dat in België doen, dan hebben we 3 planeten nodig. En die zijn tot nader order natuurlijk niet echt beschikbaar... Dit betekent in de praktijk dat mensen elders op onze planeet met veel minder moeten rondkomen. **De rijkdommen van de aarde zijn duidelijk ongelijk verdeeld!**

Wie wil kan ook zijn **persoonlijke ecologische voetafdruk** berekenen. De gemakkelijkste manier om dat te doen, is via het internet. Surf naar <http://www.ecolife.be/test.asp> en bereken je voetafdruk met de eenvoudige online test.

Mijn ecologische voetafdruk = _____ ha

Is dit groter of kleiner dan die van de gemiddelde Belg? Vergelijk hem ook met het eerlijk aardeaandeel.

Welke tips kreeg je om je voetafdruk te verkleinen? Noteer 3 tips die je in de toekomst zelf wil en kan toepassen.

Kreeg je ook tips die voor jou niet haalbaar zijn? Waarom?

Kan je zelf nog andere tips bedenken om je voetafdruk te verkleinen? Geef er vijf.

De voetafdruk van de gehele wereldbevolking overstijgt de draagkracht van onze planeet. Vandaag verbruiken we met zijn allen zo'n 30 % meer dan wat de natuur ons in datzelfde jaar kan bieden². Concreet betekent deze ecologische 'overshoot' van 30 % dat het de aarde ongeveer een jaar en drie maanden de tijd kost om te voorzien in de hulpbronnen die we in één jaar verbruiken. Het gevolg daarvan is dat de natuurlijke rijkdommen van onze planeet worden aangetast. Zo worden bomen vlugger omgehakt dan ze kunnen teruggroeien, worden vissen sneller gevangen dan dat ze zichzelf kunnen voortplanten, enz. Op die manier kunnen we voor een tijdje het hoofd boven water houden, maar uiteindelijk leidt het tot de uitputting van de grondstoffen waarvan onze hele samenleving afhankelijk is.

Aan het begin van de voorstelling 'VOLLE POT' krijgen we het verhaal te zien van de wolf en de bloederige ijsklomp met een mes erin. Welke boodschap schuilt er volgens jou achter deze metafoor? Vind je ze van toepassing op onze hedendaagse samenleving? Wat is voor ons het bloed? En het mes?

² www.footprintnetwork.org

Elk jaar berekent het 'Global Footprint Network' de totale ecologische voetafdruk van de hele wereldbevolking. Deze wordt vervolgens vergeleken met de biocapaciteit van de aarde: het vermogen van onze planeet om te voorzien in grondstoffen (hout, aardolie, voedsel, water, enz.) en om afvalstoffen te verwerken (huishoudelijk afval, CO₂-uitstoot, vervuild water, enz.). Op die manier kan de exacte datum berekend worden waarop we met de hele mensheid meer van de aarde beginnen te verbruiken dan wat zij op een jaar tijd aan hulpbronnen kan voortbrengen. Deze dag noemt men de '**World Overshoot Day**'. In 2006 begonnen we ecologisch gezien 'boven onze stand te leven' vanaf 9 oktober.

Aangezien onze consumptie jaar na jaar toeneemt, schuift ook de World Overshoot Day jaarlijks wat meer naar voor op de kalender. De eerste Overshoot Day bereikten we in 1987 en dit op 19 december van dat jaar. Tegen 1995 was dit al opgeschoven tot 21 november terwijl we in 2006 dus al vanaf oktober begonnen aan de afbraak van de natuurlijke rijkdommen van onze planeet.

De verbondenheid tussen milieuproblemen en noord-zuidverhoudingen

In de voorstelling 'VOLLE POT' werd meer dan eens duidelijk dat milieuproblemen niet los gezien kunnen worden van de verhoudingen tussen arm en rijk, tussen noord en zuid.

Enkele ontvucherende **cijfers**³:

- Het rijkste vijfde van de wereldbevolking is goed voor 80 % van het wereldwijde Bruto Nationaal Product. De rest van de wereld doet het met 20 % van de rijkdom.
- Het rijkste vijfde van de wereld consumeert 45 % van alle vlees en vis, 58 % van alle energie, 84 % van alle papier en 87 % van alle auto's. De 20 % armste mensen doen het met 5 % van alle vlees en vis, 4 % van de energie en 1 % van het papier en de auto's.
- 1,3 miljard mensen moet het stellen met minder dan 1 dollar per dag, 3 miljard mensen (dit is de helft van de wereldbevolking) met minder dan 2 dollar per dag.
- De 200 rijkste mensen van de wereld hebben samen zo'n 1000 miljard dollar. Dat is evenveel als het gezamenlijke jaarlijkse inkomen van bijna de helft van de wereldbevolking.
- In de rijke landen haalt minder dan 1 kind op 100 zijn vijfde verjaardag niet, terwijl in de armste landen 1 kind op 5 sterft voor het 5 jaar oud is.⁴
- Tsjaad heeft een jaarlijkse elektriciteitsconsumptie van bijna 9 kilowattuur per inwoner en de Democratische Republiek Congo 10,5 KWh, tegenover 7.940 KWh per Belgische inwoner en 12.900 KWh in Luxemburg.⁵

Als we aan elke aardbewoner dezelfde welvaart, consumptiepeil en levensstandaard willen bieden als deze die wij er in het rijke Westen op na houden, dan hebben we al gauw nood aan een paar planeten extra om daarvoor bijvoorbeeld de energie en de grondstoffen te leveren. En tot nader order zijn die planeten niet echt beschikbaar... Daarom is er nood aan een andere, een **duurzame ontwikkeling**: een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder de kansen van de

³ Paredis, E. (2005). *Heeft duurzame ontwikkeling nog zin?* Gent: Centrum voor Duurzame Ontwikkeling.

⁴ www.vormen.org/Kompas/Armoede.html

⁵ Goris, G. (2007). Stemaadvies. *Mo**, 44, p. 3.

volgende generaties in het gedrang te brengen om in hun eigen behoeften te voorzien.

Twee dimensies spelen hierbij een belangrijke rol:

- **Plaats:** duurzame ontwikkeling gaat over het verspreiden van welvaart en welzijn naar steeds meer delen van de wereld; het gaat om de behoeften van alle mensen, zowel *hier* als *daar*
- **Tijd:** duurzame ontwikkeling gaat over de toekomst, over het behouden van welvaart en welzijn voor de generaties na ons: onze kleinkinderen en achterkleinkinderen; het gaat om behoeften *nu* en *later*

Geef een voorbeeld van een beslissing hier die invloed heeft op het leven van mensen elders op onze planeet. Worden die mensen daar beter van, of juist niet? Kun je dit ook illustreren met voorbeelden uit 'VOLLE POT'?

Geef een voorbeeld van een keuze die we nu maken en die invloed heeft op de keuzes waar mensen later mee te maken zullen krijgen. Worden zij er beter of slechter van? Kun je dit ook illustreren met voorbeelden uit 'VOLLE POT'?

Duurzame ontwikkeling heeft te maken met een al dan niet **rechtvaardige verdeling** van rijkdom en grondstoffen bij ons en elders in de wereld, zowel vandaag als voor onze nakomelingen.

Heel wat hedendaagse maatschappelijke problemen zijn zeer complex. Dit is een gevolg van het feit dat zeer verschillende factoren een invloed hebben en dat deze ook nog eens onderling met elkaar verweven zijn.

Denken we bijvoorbeeld aan de klimaatverandering. Ook hier spelen verschillende aspecten een rol in het probleem.

- Enerzijds is er het **ecologische** aspect: de opwarming van de aarde is één van de belangrijkste milieuproblemen waarmee we tegenwoordig worden geconfronteerd.
- Men kan het probleem echter ook **economisch** benaderen: de oplossingen die noodzakelijk zijn om de klimaatverandering een halt toe te roepen, hebben op korte termijn nadelige effecten op een aantal economische sectoren zoals de transport- en energiesector, de auto-industrie, de luchtvaart, enz. Anderzijds kan het klimaat ook onze economie om zeep helpen: recente studies tonen aan dat de kosten die de gevolgen van klimaatverandering met zich mee brengen (bv. overstromingen, droogte, milieuvluchtelingen, enz.), niet te overzien zijn.
- Ten slotte is er nog een belangrijk **sociaal** aspect aan dit probleem: terwijl het de geïndustrialiseerde landen in het Noorden zijn die veruit het meeste hebben bijgedragen aan de opwarming van onze planeet, ondervinden vooral de armen in het Zuiden er de gevolgen van. Zij beschikken bovendien over minder mogelijkheden om zich daartegen te beschermen of zich eraan aan te passen.

Dit is precies een kenmerk van duurzame ontwikkeling: de sterke verwevenheid van sociale, economische en milieuaspecten. Vaak worden drie Engelse termen gebruikt om deze drie pijlers te benoemen: **people** (mensen), **planet** (planeet) en **prosperity** (welvaart).

Lees aandachtig volgend tekstje:

In het oosten van de Democratische Republiek van Kongo, in de buurt van de grens met Rwanda, wordt al jaren een bloedige oorlog betwist tussen de rebellenlegers uit Rwanda en Oeganda en het Kongolese leger. Economische motieven liggen mee aan de basis van deze burgeroorlog. Deze streek is immers rijk aan *coltan*, een erts waaruit tantalium wordt gewonnen waarmee kleine condensatoren worden gemaakt, die gebruikt worden in

o.a. GSM toestellen en laptops. Voor de ontginning van dit kostbare mineraal moeten grote oppervlakten bedekt met wouden worden opgeofferd. Het laat zich raden dat de ecologische gevolgen hiervan rampzalig zijn. Het zou onder meer verantwoordelijk zijn voor het verdwijnen van de gorilla. Maar ook de gevolgen voor de plaatselijke bevolking zijn niet gering. Grote delen van de inheemse populatie zijn immers voor hun bestaan rechtstreeks afhankelijk van wat de plaatselijke natuur hen biedt. Dat de sociale gevolgen van de burgeroorlog zeer ingrijpend zijn hoeft waarschijnlijk geen betoog.⁶

Ook hier zien we dat er sociale, ecologische en economische aspecten verbonden zijn aan het probleem. Welke?

<i>De sociale pijler: people</i>	<i>De ecologische pijler: planet</i>	<i>De economische pijler: prosperity</i>

Lees onderstaand artikel:

Luchtvaart weegt zwaar door in de ecologische schuld⁷

Bisschop Richard Chartres van Londen veroorzaakte eind juli heel wat commotie met zijn uitspraak dat het in tijden van klimaatverandering ‘zonde’ is met het vliegtuig op vakantie te gaan. Ryanair-baas Michael O’Leary reageerde woedend tegenover de bisschop en de media, die het klimaatprobleem nodeloos zouden opkloppen. Het aantal reizigers dat voor langere afstanden het vliegtuig neemt, groeit sinds 1960 jaarlijks met ongeveer negen procent en is de voorbije twintig jaar meer dan verdubbeld, mede door het opbod aan goedkope vluchten. Elf september zorgde voor een korte dip en in de eerste helft van 2003 deed de SARS-epidemie velen aarzelen om het vliegtuig te nemen. Maar sinds de zomer van 2003 stijgen de cijfers weer. In 2004 registreerde de Internationale Organisatie van Burgerluchtvaart 1,9 miljard passagiers. Vandaag is dat per jaar meer dan twee miljard. Maar dat aantal is wel erg ongelijk gespreid: slechts vijf

⁶ Sleurs, W. (2006). Educatie voor duurzame ontwikkeling: leren met het oog op een betere leefwereld, hier en elders, vandaag en morgen. *Impuls*.

⁷ De Walsche, A. (2006). Luchtvaart weegt zwaar door in de ecologische schuld, *Mo**, 36, p. 41.

procent van de wereldbevolking heeft vandaag al eens gevlogen. De gemiddelde Amerikaan vliegt jaarlijks eens zoveel dan de gemiddelde Europeaan, die op zijn beurt tien keer meer afstand per vliegtuig aflegt dan de gemiddelde Aziaat. Het rijke Westen stapelt zo de ecologische schuld ten aanzien van het Zuiden op. Vliegtuigen zijn nefast voor het broeikas effect. Ze stoten CO₂, waterdamp en stikstofoxiden (NO_x) uit en die emissies dragen ongeveer drie keer zoveel bij tot het broeikas effect dan de uitstoot van de wagens. De technologie probeert die emissies te reduceren, maar dat is ontoereikend gezien het snel stijgende aantal vluchten.

Analyseer eerst het probleem: welke feiten spelen een rol (noem zowel sociale, economische als milieuaspecten)?

<i>De sociale pijler: people</i>	<i>De ecologische pijler: planet</i>	<i>De economische pijler: prosperity</i>

Wat vind je zelf: is het (soms) verantwoord om met het vliegtuig op vakantie te gaan? Wanneer wel/niet? Waarom?

Hoe zou jij dit probleem aanpakken? Zijn er alternatieven?

Het spanningsveld tussen tewerkstelling/economische groei enerzijds en milieuzorg anderzijds

In de voorstelling 'VOLLE POT' komt regelmatig de spanning aan bod tussen milieuzorg enerzijds en economische groei en tewerkstelling anderzijds. Maatregelen voor natuur- en milieubescherming lijken op korte termijn immers vaak nadelig voor onze economie en voor de tewerkstelling van grote groepen mensen.

Ook in een aantal actuele dossiers zien we een moeilijke evenwichtsoefening tussen de belangen van het leefmilieu en die van bedrijven en/of werknemers. Kan je zelf een aantal voorbeelden geven?

Onder **economische groei** wordt verstaan een toename van economische activiteit vergeleken met een eerder meetpunt. De meest gebruikte indicator daarvoor is de procentuele toename van het bruto nationaal product (BNP) per hoofd van de bevolking over een bepaalde periode (maand, kwartaal of jaar).

Het **Bruto Nationaal Product** is dus een maat voor de grootte van een economie. Het BNP staat voor het inkomen van alle mensen die in een land wonen, ongeacht of ze in dat land werken of niet.

Het BNP per hoofd van de bevolking (BNP gedeeld door aantal inwoners) is een maat voor de rijkdom of armoede van een land.⁸

Lijst van landen naar BNP per hoofd van de bevolking⁹

Dit is een lijst van landen gesorteerd naar hun Bruto Nationaal Product gedeeld door het aantal inwoners (in internationale dollar). De cijfers zijn gebaseerd op de berekeningen van het Internationaal Monetair Fonds voor 2005.

⁸ <http://nl.wikipedia.org>

⁹ idem

20 rijkste landen

1. Luxemburg (77.595)
2. Noorwegen (61.852)
3. Zwitserland (52.878)
4. IJsland (52.063)
5. Ierland (50.303)
6. Denemarken (49.182)
7. Zweden (42.392)
8. Verenigde Staten (41.917)
9. Qatar (39.607)
10. Oostenrijk (39.292)
11. Finland (39.098)
12. Nederland (38.320)
13. Verenigd Koninkrijk (38.098)
14. **België (37.730)**
15. Japan (37.566)
16. Frankrijk (35.727)
17. Duitsland (35.075)
18. Canada (34.028)
19. Australië (33.629)
20. Italië (31.874)

20 armste landen

161. Tadzjikistan (369)
162. Oost-Timor (353)
163. Mozambique (343)
164. Tanzania (323)
165. Cambodja (317)
166. Oeganda (309)
167. Gambia (305)
168. Madagaskar (276)
169. Niger (268)
170. Nepal (247)
171. Rwanda (235)
172. Guinee-Bissau (229)
173. Afghanistan (228)
174. Sierra Leone (208)
175. Malawi (164)
176. Myanmar (160)
177. Eritrea (157)
178. Ethiopië (123)
179. Congo-Kinshasa (116)
180. Burundi (106)

Het gemiddelde van het BNP per hoofd van de bevolking is voor de hele wereld \$ 6.851.

Het jaarlijkse inkomen van de gemiddelde Belg is dus 5,5 keer groter dan dat van de gemiddelde wereldburger en maar liefst 355,9 keer groter dan dat van de gemiddelde Burundees!

Onze politici laten zich bij hun beslissingen heel vaak leiden door de gevolgen ervan voor de economische groei. Onze concurrentiepositie wordt zwaar bewaakt, rapporten en voorspellingen over het BNP bepalen dikwijls welke maatregelen genomen worden, enz. Bovendien worden ook landen in de 'derde wereld' door allerlei internationale organisaties aangemoedigd en soms zelfs gedwongen om dezelfde toer op te gaan. Maar is dat wel een goede zaak? Is het Bruto Nationaal Product heilig of zijn er ook andere zaken waarmee we best rekening houden als we willen weten hoe een land, een samenleving eraan toe is?

Economische groei brengt duidelijk ook een aantal **negatieve gevolgen** met zich mee. Onze toenemende consumptie verhoogt bijvoorbeeld de druk op het milieu. De 'Club van Rome' waarschuwde meer dan dertig jaar geleden al voor het feit dat onze manier van leven het milieu ernstige schade toebrengt: "als de huidige groeitrends in de wereldbevolking, industrialisatie, vervuiling, voedselproductie en uitputting van de natuurlijke hulpbronnen onveranderd doorzetten", voorspelden deze

wetenschappers, dan “zullen de grenzen aan de groei op deze planeet binnen de komende honderd jaar bereikt worden”¹⁰. De **aandacht voor de milieuproblematiek** is sinds het verschijnen van ‘Grenzen aan de groei’ alleen maar toegenomen.

Noem een aantal milieuproblemen die jezelf, de media, de politici, enz. duidelijk zorgen baren.

Steeds meer economen zijn ervan overtuigd dat het BNP geen geschikte maat is om de welvaart van een land te meten.

Wat is er mis met het BNP?

Het BNP telt vooreerst alle formele economische activiteiten gewoonweg bij elkaar op, zonder onderscheid te maken tussen positieve en negatieve bedrijvigheden. Economische activiteiten die met olie besmeurde stranden moeten opruimen, worden op die manier bijvoorbeeld beschouwd als iets positiefs, als iets dat de welvaart ten goede komt. Anderzijds negeert het BNP een heel scala aan activiteiten die de welvaart wél stimuleren maar die niet behoren tot de formele economie. De arbeid van ouders die instaan voor de zorg van hun kroost telt niet mee bij de bepaling van het BNP. Wanneer die ouders evenwel derden betalen voor de oppas van de kinderen, dan komt dit ten goede aan het BNP. BNP-cijfers negeren ten slotte de wijze waarop de nationale inkomens verdeeld worden. Een land met astronomische groeicijfers waarvan de vruchten in de zakken verdwijnen van een kleine minderheid zal goed scoren in het BNP-klassement, ook al kan de sociale ongelijkheid er mensonterende vormen aannemen.¹¹

Als het BNP geen goede maat is voor de welvaart en het welzijn van een land, welke indicator kunnen we dan wel gebruiken? De Verenigde Naties baseren zich hiervoor op de ‘**index van de menselijke ontwikkeling**’ (of de ‘human development index’ – HDI)¹². Dit is een maatstaf om de menselijke ontwikkeling te meten: hij meet hoe hoog een land gemiddeld scoort op vlak van de volgende drie categorieën:

- **een lang en gezond leven**, gemeten via de levensverwachting bij de geboorte;

¹⁰ Meadows, D. (1972). *Rapport van de Club van Rome. Grenzen aan de groei*. Het Spectrum

¹¹ Vrij naar: Jones, P.T. & Jacobs, R. (2006). *Terra Incognita: Globalisering, ecologie en rechtvaardige duurzaamheid*. Gent: Academia Press.

¹² www.11.be en <http://aps.vlaanderen.be> en <http://nl.wikipedia.org>

- **kennis**, gemeten via het analfabetisme bij volwassenen en de gemiddelde scholingsgraad;
- **een fatsoenlijke levensstandaard**, gemeten via het BBP per hoofd van de bevolking.

Deze index van de menselijke ontwikkeling wordt uitgedrukt in een cijfer tussen 0 en 1. De Verenigde Naties onderscheiden drie groepen van landen van landen: die met een hoge menselijke ontwikkeling (HDI hoger dan 0,800), een middelmatige menselijke ontwikkeling (HDI tussen 0,500 en 0,799) en een lage menselijke ontwikkeling (HDI onder de 0,500).

Jaarlijks publiceren de Verenigde Naties hun '**Human Development Report**', waarin ze een beeld geven van hoe elk land presteert op vlak van menselijke ontwikkeling. Daarbij hoort telkens ook een rangschikking van landen op basis van hun HDI. In het rapport van 2006 zien de resultaten er als volgt uit:

20 landen met de hoogste HDI	20 landen met de laagste HDI
1. Noorwegen	158. Rwanda
2. IJsland	159. Nigeria
3. Australië	160. Guinea
4. Ierland	161. Angola
5. Zweden	162. Tanzania
6. Canada	163. Benin
7. Japan	164. Ivoorkust
8. Verenigde Staten	165. Zambia
9. Zwitserland	166. Malawi
10. Nederland	167. Democratische Republiek Congo
11. Finland	168. Mozambique
12. Luxemburg	169. Burundi
13. België	170. Ethiopië
14. Oostenrijk	171. Tsjaad
15. Denemarken	172. Centraal-Afrikaanse Republiek
16. Frankrijk	173. Guinee-Bissau
17. Italië	174. Burkina Faso
18. Verenigd Koninkrijk	175. Mali
19. Spanje	176. Sierra Leone
20. Nieuw Zeeland	177. Niger

Vergelijk de positie van **België** in het klassement op basis van het BNP per hoofd van de bevolking (zie p. 13) in dat van de index voor menselijke ontwikkeling:

- BNP: _____^{de} plaats

– HDI: _____^{de} plaats

Vergelijk de positie van het **Verenigd Koninkrijk** in het klassement op basis van het BNP per hoofd van de bevolking (zie p. 13) in dat van de index voor menselijke ontwikkeling:

– BNP: _____^{de} plaats

– HDI: _____^{de} plaats

Vergelijk de positie van **Australië** in het klassement op basis van het BNP per hoofd van de bevolking (zie p. 13) in dat van de index voor menselijke ontwikkeling:

– BNP: _____^{de} plaats

– HDI: _____^{de} plaats

Het valt dus op dat sommige landen er beter dan andere in slagen om hun inkomen om te zetten in een goede gezondheidszorg en in degelijk onderwijs!

We merken al gauw dat economische groei duidelijk voordelen én ook een aantal nadelen met zich mee brengt. Over de vraag of die groei daarom in zijn geheel verwerpelijk is, lopen de meningen nogal uiteen. Wel staat intussen vast dat de steeds toenemende druk op het milieu die gepaard gaat met de *manier waarop* onze economie nu groeit, op lange termijn onhoudbaar is.

*Kan je zelf een aantal oplossingen aanbrenge*n waardoor de milieubelasting van onze productie- en consumptiewijze verminderd wordt?

‘VOLLE POT’ sluit af met de vraag “hoe vol is de bokaal?”. En wat blijkt: er is altijd nog wel wat plaats voor een kopje koffie...

Welke boodschap willen De Vieze Gasten volgens jou meegeven met deze metafoor?

In een vrije tribune in de krant De Morgen (28/09/99) pleit de socioloog D. Geldof voor een drastische herziening van onze productie- en consumptiewijzen. Onze consumptie is de voorbije decennia gigantisch toegenomen en dat zorgt voor problemen.

“Deze ongekende levensstandaard is ecologisch onhoudbaar en leidt tot een verder toenemende kloof tussen noord en zuid. Maar vooral wordt het steeds duidelijker dat de materiële overvloed tot onwelzijn kan leiden. Te midden van materiële overvloed groeien er nieuwe, postmateriële behoeften. Als ze al even tijd hebben om erbij stil te staan, ervaren meer en meer mensen de leegte van ons economisch doorholbestaan. [...] Stilaan wordt duidelijk dat de luxegoederen van de eenentwintigste eeuw niet de auto's, computers of carliers zullen zijn. De schaarse luxegoederen van de eenentwintigste eeuw zijn minder vatbare dingen als tijd, ruimte, stilte, sociale contacten, gezonde lucht, voedsel en water en tenslotte veiligheid. Tegen die achtergrond hoeven we ons heel wat minder te verbazen over de toenemende pleidooien voor zelfbeperking, verlangzaming, onthaasting of versobering. Heel wat mensen kiezen er bewust voor om naar een lagere versnelling over te schakelen. Carrière hoeft niet langer koste wat kost, maar enkel wanneer het verzoenbaar is met het sociale leven. Steeds meer jonge tweeverdieners maken keuzes die haaks staan op de economische groeilogica, keuzes die ingegeven zijn vanuit een zoeken naar welzijn.”

Hoe kan je dergelijke keuzes maken? Geef een paar voorbeelden.

Vind je dat zelf belangrijk? Waarom?

Ben je bereid om daarvoor wat in te leveren op je materiële welvaart? M.a.w. wil je er gerust een centje minder voor verdienen of toch liever niet?
